

A szabadelvű és haladó keresztények és más hívők hatodik nemzetközi kongresszusa Párisban.

(Chrétiens progressiens et Libres-croyants.)

A francia intéző-bizottság: Elnök: Boutraux E., a francia akadémia tagja.

Alelnökök: Wagner Ch., lelkész, Bonet-Maury, az Institut levelező tagja, Siegfrid Jules, volt miniszter, Stapfer P. a bordeaux-i tudomány egyetem tagja. Titkár: Viénot John (83. rue Denfert-Rochereau, Páris. XVI.) Pénztárnok: Reyss, 49. Bonteuard Péreire, Párisⁱ

Az Intéző-bizottság a következő *előzetes programot bocsátotta ki:*

Van szerencsénk tisztelettel meghívni Önt a VI. nemzetközi vallásügyi kongresszusra.

A kongresszus célja.

A kongresszus 1900. május 25-én szerveztetett az amerikai Unitárius Társulat kezdeményezésére. Célja, hogy elősegítse és biztosítsa a kölcsönös érintkezést és rokonszenvet azok között, bármely országban legyenek is, akik a tiszta vallást és a tökéletes szabadságot egyesíteni igyekeznek. „Mi, szabad gondolkozók — mondja igen helyesen a fájdalom már elhúnyt *Chantre*, a genfi kongresszus elnöke — mi őszinte emberek vagyunk, de ugyanakkor a szó igaz értelme szerint vallásosak és keresztények is. Igen helyesen mondotta *Vinet*, a vallás igazi lényege kívül van a dogmán s már itt az ideje, hogy ezt az elvet tisztázzuk, hogy levonjuk belőle a következtetéseket, hogy nyíltan hirdessük, hogy az embert nem azok a hittételek teszik vallásossá, amelyeket vall, hanem az az életirányzat, amely felé öntudatát és életét vezeti.“

A kongresszus iránt az érdeklődés nőttön nő. Mindíg szaporodik azoknak a száma, akik átlátják e mondás igazságát: „a tudomány

lelkiismeret nélkül a lélek pusztulása,“ akik tehát arra igyekeznek, hogy az alaptörvényeket a szívekre helyezték, akik tisztában vannak azzal, hogy a vallásos élet helyreállítása csak a szabadság áldott gyümölcse lehet.

Ez a kongresszus igyekszik összehozni mindazokat, akik a vallás kérdései iránt érdeklődnek, a különböző egyházakhoz, vagy vallásos szervezetekhez tartozókat, mindazokat az egyeseket, akik készek erejüket a vallásos haladás szolgálatába bocsátani.

A kongresszus sem nem támaszkodik egyik credora is, se nem zár ki egyetlen credot is. Csak arra törekszik, hogy a sikerebb munkásság érdekében összehozza azokat is, akik különben a vallás formái tekintetében nagyon távol állanak egymástól, de készek mindent megtenni, hogy a lelki megújulás, az igazságnak és szeretetnek becse, a humánus érzés és az egymásnak kölcsönös megbecsülése fokozódjék.

A kongresszus *nemzetközi bizottsága*: Elnök: Schrader K. Titkár: Dr. Wendte K. Boston, tagok: Dr. André, Florenc, dr. Bisbée, Boston, dr. Bonet-Maury, Páris, dr. Boros Gy. Kolozsvár, Bowie C. London, Campbell lelkész, London, dr. Carpenter, Oxford, dr. Eerdmans, Leyden, dr. Eliot S., Boston, dr. Geffken, Köln, dr. Tischler lelkész, Berlin, dr. Gordon G., Boston, Konow lelkész, Bergen, Norvégia, Lilley lelkész, London, dr. Montet, Genf, Rade tanár, Marburg, Roberty J. lelkész, Páris, dr. Schiele lelkész, Berlin, Schoenholzer M. lelkész, Zürich, Westenholz kisasszony, Kopenhága, dr. Viénot lelkész Páris.

A megelőző öt kongresszus helyei voltak: London, Amsterdam, Genf, Boston, Berlin és mindenik rendkívüli nagy sikert ért el. Az utolsón, a berlinin a rendes tagok száma *kétezer* volt. Közreműködött 150 szónok a világ különböző országaiból, köztük ilyen világhírű egyének: Harnack, Eucken, Weinel, Gunkel, de Soden, Dorner, Baumgarten, Bousbet, Rade, Troeltsch, Cohen, Bacon, Moore, Rauschenbusch, Jordan David Starr, Hirsch, Tarber, Slicer, Bisbec, Carpenter, Hargrove, Silley, Chancellor, Bakker, Bonet-Maury, Monod, Montet, Loyson Hiacint, Sabatier, Roberty német, angol, francia tanárok, papok.

A párisi kongresszus is nagyon sokat ígérnek mutatkozik, amit következtetni lehet programjából.

A kongresszus július 16-án nyílik meg este 8 órakor, midőn a volt elnök Schrader K. búcsú-, az új elnök Boutrou Emile székfoglaló beszédet tart. Ugyanakkor 10 perces beszédben fognak szólni a *pro-*

testantizmus jelen helyzetéről az európai országok képviselői. A *róm. katholicizmusról* dr. Funk és Prof. Micheau, a *görög és örmény katholicizmusról* Dizedko romániai volt közokt. miniszter. A *judáizmusról* Lévy párisi és Wise amerikai rabbik. A *nem ke.esztény vallásokról* a ceyloni, indiai, japáni képviselők

Július 17-én délelőtt és délután főtárgy lesz e kérdés: *mivel járult Franciaország a vallás emancipációjához és szabadságához?* A sok tárgy közül kiemeljük a következőket: Caloin, Pascal, Voltaire, Rousseau, Quinet Edgar stb. stb. Ugyanaz nap lesz: *a nők világ-szövetségének* kongresszusa.

Július 18-án a vallás és modern filozófia lesz a tárgya Eucken, Jones, Henry és más filozófusoknak. *Délutáni* tárgyak: *Kivánatos és lehetséges-e egy egyetemes vallás?* A gnosticizmus és monizmus.

19-én: tárgyak: Mi a morál igazi és végleges alapja? A vallás szabad gyakorlatának védelme. Vallásszabadság és a credok. Vallásszabadság, az egyház, az állam és az iskola. Beszélni fog a magyar képviselő is.

20-án: vasárnap a Louvre oratoriumában három rövid egyházi beszéd: francia, német, angol nyelven. Mik. VI. 8. alapján: Légy igazságos. Bertraud párisi, légy könyörülő, Traub dortmundi: és járj alázatosan Istennel, Bisbee bostoni lelkész.

Délután a martirok sírjának (Coligny stb.) megkoszorúzása. Estve: nemzetközi barátság és világbéke megvitatása francia, angol és német szónokok által.

21-én: Kirándulás Chantilly-be, estve búcsú lakoma. Hosszabb időre szóló kirándulások is vannak tervezve.

Felhívás!

A m. t. Szerkesztők sziveskedjenek ezt a felhívást és tájékoztót becses észrevételökkel kiadni vagy ismertetni a Párisban júl. 16—21-ik napján tartandó nemzetközi vallásügyi kongresszuson részvétellel.

Az alábbi tájékoztót a magyar olvasó és a vallás ügye iránt érdeklődő közönség nagybecsű figyelmébe ajánlom.

Tizenhárom év alatt immár a 6-ik nagyszabású gyűlést tartjuk. Európának minden valamire való állama kivette a részét belőle, csak a mi hazánk, Magyarország és társországa, Ausztria tartózkodott a részvételtől. A magyar unitáriusok mindenik gyűlésre elküldötték képviselő-

jüket, a lutheránusok és reformátusok közül egy-két egyén érdeklődött, holott Genfben a reformátusok, Berlinben főleg a lutheranusok fogadták. A párisi program mutatja, hogy a különböző katolikus egyházak képviselői is készséggel megjelennek és ismertetik helyzetüket.

Nem felekezeti érdekről, hanem a vallásos hit és meggyőződés erősítéséről, arról van szó, hogy az evangélium alapján álló vallások ne legyenek háborúban, hanem éljenek békességben az embervilág érdekében. E gyűlések a fölvilágosítás és vallásos türelem fokmérői. A keresztény, a zsidó, a buddhista és mohamedán jól megférnek egymás mellett. Mindenik nyer, mindenik gazdagodik hitben és szeretetben.

Mint a kongresszus egyetemes tanácsának egyedüli magyar tagja, mély tisztelettel fordulok hazánk hívő lelkeihez: csatlakozzanak ehhez a mozgalomhoz, mert hazánknak dicsőséget és előnyt szereznek.

A párisi gyűlésre tagsági díj 10 frank, a gyűlésen tartandó beszédek könyve 10 frank. Aki tagsági díjat fizet, a könyvet 5 frankért kapja meg. A nem tagoknak egy gyűlésre belépődíj $2\frac{1}{2}$ frank.

Bővebb tájékozásért lehet fordulni alólírotthoz, vagy a kongresszus párisi titkárához: *M. John Viénot*, 83 rue Denfert-Rochereau, Páris (XIV.) .

Kolozsvár, 1913. június 5.

Dr. Boros György.

EGYHÁZTÖRTÉNETI ADATOK.

II.

Lázár István levelei Agh István püspökhöz.

5.

Bécs, 1773 május 11.

Tiszteletes Püspök Uram,

Nékem érdemem felett való Tiszteletes Jó Uram!

Tiszteletes Püspök uram 21-ma Április Kolozsvárat datált, és *Rákosi* uram által nekünk küldeni méltóztatott levelét vettük egész officiositással, melynek continentiájára teendő feleletünköt részszerént halasztyuk *Rákosi* uram visszafordulásának idejéig, mint-hogy a dolog is azt kívánja, én pedig részemről állapotomnak circumstantiáira nézve ezen levelemnek írását, sine periculo addig nem halaszthattam volna, a mint maga Tiszteletes Püspök Uram e serie praesentium bölcsen eztet megítélheti. Hogy azért ezen csekély levelem mind tiszteletes Püspök Uramot, mind több tiszteletes és tekintetes jó Praelatus és Patronus uraimat, kiknek egyen-egyen vagyok alázatos tisztelője, örvendetes állapotban tisztelhesse, szivemből óhajtom!

Tiszteletes Püspök uram említett levelének mind kezdete s mind vége azt kívánná, hogy én is francziául válaszoljak tiszteletes Püspök uramnak; de meg-vallom genuine, hogy én arra elégtelen vagyok, mert én még eddig francziát egy szót se, sőt németet is igen keveset tanultam. Ugyanis iudicavi necessariis postponi debere ea, quae pertinent et faciunt ad bene esse, és minthogy nékem a vocatio és tiszteletes Püspök úr által előttem felolvasztatott improtocollatio szerint főképpen et primario a philosophiára kelletett készülnöm, simul multis intendere nolui, ne per hoc sensus ad singula minus sufficiens reddiretur, hanem mind ez ideig inhaereáltam unice studiis philosophicis, egyszersmind olly szándékkal is lévén, hogy tekintetes *Wáro* és *Csiki* uraimék hirekkel ex universa philosophia pro gradu doctorali publica defensiot subealják. Ezt penig nem annyiban pro obtinendo gradu doctorali akartam cselekedni, hanem azért, hogy penes emensam censuram, adeptumque desuper authenticam recommendationem, per instantiam a feljebb való metetelre szabadságot és passualist sollicitálhassak, és impetrálhas-